

Õiguskantsleri Kantslei
Kohtu 8
15193 Tallinn
info@oiguskantsler.ee

Teie: 19.12.2024 nr 16-6/242008/2407486

Meie: 14.01.2025 nr 1-6/2025/6

Vastuskiri

Austatud õiguskantsler Ülle Madise

Õiguskantsleri poole pöördunud avaldaja, koorijuht, pöördus 2024. aasta novembrikuus oma küsimusega XXVIII laulupeo kunstilise juhi Heli Jürgensoni poole küsimusega viipekeelse kollektiivi osalemise kohta laulupeo eelproovides ja ettelaulmistel. Küsimust arutas laulupeo kunstiline toimkond, kes vastutab laulupeo kunstilise teostamise eest. Kunstilise toimkonna vastuse edastas kunstiline juht avaldajale mitte niivõrd ametlikult formuleeritud seisukohana, vaid isikliku kirjaga, mis oli jätkuks avaldaja ja kunstilise juhi kohtumisel toimunud pikemale arutelule.

Ligipääsetavuse suurendamine laulu- ja tantsupeol on Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse (ELT SA) jaoks olnud juba aastaid väga tähtsal kohal. Enne 2023. aastal toimunud noorte laulu- ja tantsupidu tellis ELT SA ligipääsetavuse kohta eksperthinnangud, mille põhjal koostati vajalik eelarve ja planeeriti kõik tegevused. Varakult moodustati eraldi toimkond, kuhu kaasati eksperte ligipääsetavuse tagamiseks. Ligipääsetavuse toimkonna eesmärk oli ette valmistada kõik vajalikud tegevused ligipääsetavuse tagamiseks ning vajaduspõhiseks puuetega inimeste abistamiseks peo päevadel. Lisaks muudele tegevustele korraldas toimkond tantsupeo nägemispuudega publikule kirjeldustõlke ja taktiilsed tantsujoonised ning laulupeo kuulumispuudega publikule viipekeelse tõlke, mida edastati ka rahvusringhäälingu teleülekanDES. Valmisid lihtsas keeles pidusid tutvustavad materjalid. Erivajadustega inimestele pakuti pileteid soodushinnaga ja nende saatjatele tasuta pileteid ning lisaks eraldati

Eesti Puuetega Inimeste Kojale sadu tasuta pileteid tantsupeole. Ratastoolidele valmistati ette vajalikud platvormid ja kohad kontsertide ja etenduste mugavaks jälgimiseks. Lauluväljakul oli eraldi ala suurepärase nähtavusega piirkonnas, kuhu oli loodud võimalikult hea ligipääs. Väljakutel toimetasid eraldi toimkonnad, kes olid pädevad erivajadustega inimestele abi pakkuma, ja parkimiskorralduse toimikond leidis lahendusi ligipääsetavuse parandamiseks liikumispuudega külalistele.

Inimeste erivajadustele on pööratud tähelepanu ka esinemisalas, kus näiteks laulukoorides on osalenud ratastooliga lauljaid. Samuti on leitud võimalused abistada liikumiskustega esinejaid orkestrilale muusikainstrumente mängima ja vajaduse korral võimaldatud ka saatjate olemasolu. Need on mõned näited paljudest meetmetest, mida oleme juba aastaid rakendanud, et tagada kõigile võrdsed võimalused osaleda laulu- ja tantsupidudel nii osalejana kui ka pealtvaatajana. Ligipääs on erivajadustest sõltumatult peo korraldajate poolt proaktiivselt tagatud.

2023. aastal tunnustas Eesti Pimedate Liit Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutust „Aasta teo“ tiitliga nägemispuudega inimestele tantsupeo peaproov-etenduse „Sillad“ kirjeldustõlke korraldamise ja tantsumustrite taktiliste jooniste raamatu valmistamise eest.

Selgusetuks jääb õiguskantsleri poole pöördunud koorijuhi väide meedias, kus ta sedasama pöördumist õiguskantsleri poole kommenteerides väidab, et töö laulu- ja tantsupeo aina ligipääsetavamaks muutmiseks on toimunud väga suurte raskuste ja veenmistega. Avaldaja ei ole ligipääsetavuse toimkondade töös osalenud ning loob niisuguste alusetute väidete ja üldistustega põhjendamatu, negatiivse ja eksitavalt üldistatud kuvandi, vastandades laulu- ja tantsupidu ning ligipääsetavuse valdkonda laiemalt.

Oluline on rõhutada, et laulu- ja tantsupidudel on osalenud varem ning osalevad ka sel korral erivajadustega inimesed, keda toetatakse. Neile luuakse vajaduse korral vajalikud tingimused sobivas kultuuritegevuses oma etteaste sooritamiseks, mida nad teevad kõigi osalejatega samal viisil (etteantut lauldes, instrumente mängides või tantsides).

Oleme seisukohal, et õiguskantsleri poolt viidatud [Puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) artikli 30 (lg 2) kohaselt oleme rakendanud meetmeid, et anda puuetega inimestele võimalus arendada ja rakendada oma loomingulist, kunstilist ja vaimset potentsiaali mitte ainult enda heaks, vaid ka ühiskonna rikastamiseks.

Laulupeol osalemisest

Laulupeol osalemiseks tuleb kollektiividel järgida kehtivaid tingimusi, mis lähtuvad laulu- ja tantsupeo väljakujunenud traditsioonist ning suurpeo korralduslikust toimumisloogikast. Täpsemad kriteeriumid kehtestab iga suurpeo eel kunstiline toimkond.

Peol osalevad kollektiiviliigid ja peol osalemise kord on registreerimisel selgelt kirjeldatud (nt kollektiivi suurus, kooslus, laste ja noorte kollektiivide vanuseastmed jpm) ning peole registreerudes annab kollektiiv nõusoleku järgida kõiki osalemise tingimusi. Muu hulgas kohustuvad kollektiivid tellima korrektselt õppematerjalid, osalema peole eelnevas õppeprotsessis, omandama tervikuna repertuaari, osalema iseseisvalt ettelaulmistel jms. Kollektiivide repertuaari omandamist hindavad kunstilise toimkonna liikmed varem kokku lepitud ja kollektiividele teatavaks tehtud hindamiskriteeriumite alusel. Esinemisala mahutavus võib kas etenduse ülesehituse loogikast või turvalisusest tulenevalt seada osalevate kollektiivide arvule piirangud, mistõttu võib olla vajalik moodustada ettelaulmise ja -tantsimise tulemuste põhjal pingerida. Laulukooride puhul hinnatakse muu hulgas kollektiivide poolt heliteose esitamist etteantud kujul ja vormis, muusikalist väljendusoskust ja dünaamikat, häälestust ja intonatsiooni, ühtsust ja rütmilist täpsust ning ka teksti ja sõnade arusaadavust.

Õiguskantsleri poole pöördunud koorijuht on registreerinud oma kollektiivi segakoori liiki, kuid kollektiiv ei ole soetanud õppematerjale ega vasta ka segakoori liigile seatud tingimustele. Samuti ei andnud koorijuht registreerumisel ega sellele järgnenud perioodil teada kollektiivi erilistest vajadustest ning nüüd, mil maakondlikud eelproovid (kokku ligi 550 eelproovi) on juba alanud, ei ole kunstilisel toimkonnal enam võimekust ega võimalust, et kollektiivi erivajadustele vastavad tingimused välja töötada. Antud kollektiivil ei ole võimalik repertuaari esitada eespool kirjeldatud viisil, mistõttu ei ole ka võimalik kollektiivi ülejäänud

kollektiividega võrdsel alusel hinnata. Laulupeo kunstiline juht selgitas õiguskantsleri poole pöördunud koorijuhile 2024. aasta novembrikuus eespool kirjeldatud tingimusi ning koorijuht andis mõista, et saab olukorrast aru.

Laulu- ja tantsupeo traditsioonist

Laulupeo traditsioon sai alguse 1869. aastal, mil Johann Voldemar Jannseni eestvedamisel kogunes tuhatkond koorilauljat ja puhkpillimängijat Tartusse. Nüüdseks on laulupidude traditsioon olemuslikult sisuliselt muutumata kestnud peagi 156 aastat.

7. novembril 2003 kandis UNESCO Eesti, Läti ja Leedu laulu- ja tantsupidude traditsiooni inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirja. Kandeavalduses seisab muu hulgas: „Laulukooride ja tantsurühmade tegevuse kunstilise külje eest kannavad hoolt koorijuhid ja tantsujuhid vastavates rühmades. Koori- ja tantsujuhtidele kehtib nõue omandada kas põhjalikum või lühiajalisem spetsiaalne koolitus oma kunstialal. Kuna kehtib vajadus osata üldlaulu- ja tantsupeo ühist repertuaari, osalevad nad vastava repertuaari omandamiseks korraldatavates õppetsüklites.

Selles protsessis esitav repertuaar on suuresti määratletud suurte ülemaaliste pidustuste traditsioonilise repertuaariga, mis esitab nõuded osata mitmehäälselt laulda. Repertuaari tuumiku moodustavad kooriseaded (kuni 4-häälsed) iidsetest rahvalauludest, varasematest perioodidest pärit populaarsest peotraditsiooni hulka kuuluvast heliloomingust ning kaasaegsetest, spetsiaalselt selle peotraditsiooni raames loodud originaalsetest kompositsioonidest. Traditsiooniliselt esinevad koorid *a capella*, ilma instrumentaalsaateta; modernseimas muusikalises seades lood võivad olla isegi 8-häälsed.“

Need on põhimõtted, millest kunstilised toimekonnad lähtuvad laulu- ja tantsupidusid ette valmistades.

Kunstiline toimekond ja kollektiivijuht

Laulu- ja tantsupidude eestvedajad on läbi aegade olnud suurkujud – Johann Voldemar Jannsen, David Otto Wirkhaus, Anna Raudkats, Ullo Toomi, Gustav Ernesaks –, kellele

võlgne traditsiooni kestmise erinevatel aegadel. Nende pärandit kannab tänapäeval edasi kunstiline toimkond.

Kõige olulisem osa laulu- ja tantsupidude ettevalmistamisel on kunstilistel toimkondadel, kuhu kuulub ligi 100 tunnustatud dirigenti ja tantsujuhti. Kunstiline toimkond langetab kõik peoga seotud kunstilised otsused. Korralduslikult loob kunstilistele toimkondadele vajalikud tingimused Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus, kes teeb traditsiooni hoidmise nimel iga päev tihedat koostööd valdkonna keskseltside, Eesti Kooriühingu ning Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsiga.

Kunstiline juht, kes valitakse avaliku konkursiga, moodustab kunstilise toimkonna, kellega koos valitakse välja repertuaar. Kunstilise juhi ja toimkonna ülesanne on ka juhendada kollektiivijuhte repertuaari kvaliteetsel omandamisel, koostada peol osalemise kriteeriumid ning nende kriteeriumite põhjal välja valida laulukoorid ja orkestrid. Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus on kõik need otsused usaldanud kunstilisele toimkonnale.

Laulu- ja tantsupidu koosneb erinevatest osadest, milleks on näiteks tule süütamine ja selle teekond läbi Eesti maakondade. Laulupeo kontserdil koonduvad publikualale kümned tuhanded kuulajad ja kontserdist osasaajad, kes moodustavad oma tundidepikkuse aplausiga ja kaasaulamisega tähtsa osa laulupeost. See loob ühistunde ja kannab edasi meie olulisi väärtusi. Ühistunde loomisel osalevad kõik, sõltumata sellest, kas nad on näo või seljaga laulukaare poole.

Oleme õiguskantslerile tänulikud pöördumise eest ning peame jätkuvalt oluliseks, et lisaks laulu- ja tantsupeole muutuks Eesti igas valdkonnas avatumaks ja ligipääsetavamaks kõigile ühiskonnaliikmetele, ning pingutame selle nimel edasi. Lähitulevikus seisavad meil ees teemast pörkuvad arutelud, kuhu on kaasatud nii kooriühingu kui ka puuetega inimeste esindusorganisatsioonide esindajad.

Lugupidamisega

/allkirjatatud digitaalselt/

Margus Toomla
juhatuse liige